

Paratiisi.

Onnellisuuden pyrkimys on ihmismielelle luonnollinen. Ihmissuvun suuren suuri enemmistö myöntää avoimesti yrittävänsä saada maallisen elantonsa mahdollisimman hyväksi ja nekin jotka katsovat voivansa nurisematta kestää suurretkin kärsimykset tässä „murheen laaksossa”, tyytyvät osaansa sillä nimenomaisella ehdolla, että saavat korvauksen tulevassa elämässä paljoa arvokkaampain nautintojen muodossa.

Sitä onnen tilaa, jota me ihmiset uneksimme, on nimetty paratiisiksi. Sana merkitsee puutarhaa. Hyvin voimme käsittää, kuinka onnen esikuvaksi on tullut kesäinen puutarha, missä valitsee vilpoisa rauha, kukat luovat silmälle iloa, linnut visertelevät ja hedelmät lupaavat lisätä hyvinvointia. — Sellaisessa onnelassa me kaikki viettäisimme leppoisia lomahetkiä!

Mutta me emme voi, ihmissuvun suurella enemmistöllä ei ole tilaisuutta tähän, on paljon onnettomuutta ja kurjuutta, vilua ja surkeutta.

— Miksi? kysymme.

Vastauksista ei ole puutetta: ihmiskuku, Aatamin lapset eivät parempaa ansaitse, heillä oli paratiisi aikain alussa, mutta he lankesivat syntiin ja nyt voi erityisen armon kautta vain pieni

osa heistä pelastua ikuiseen onneen, muut menevät loppumattomaan vaivaan.

Ei tyydytä tämä selitys. Kärsiville on tuossa niin vähän lohdutusta, että he kääntyvät muu-
anne: onko totta? Eikö ihmiskunnalla ole mitään toivoa? Vastatkaa viisaat!

— Ei, selittävät jotkut sellaisetkin, jotka eivät usko menneeseen eikä tulevaan paratiisiin. He koettavat saada kärsiviä käsittämään, kuinka turha on jokainen yrityskin saada parannuksia aikaan, elämä on käsittämätön paha, mielettömyys, joka olisi hävitettävä.

Pessimistiä, joka näin sanoo, katsovat kysyjät ensin kummituksena, mutta pian on heidän arvostelunsa valmis: itse sinä olet hullu, näemmehän, että elämä voi toisille olla hyvin onnekas, meillä, kärsivilläkin, on helpompia, hauskoja hetkiä ja me tahtoisimme vain tietää, eikö niitä voi saada laajenemaan ja taasen supistumaan kärsimysten hetkiä. Eikö kukaan voi vastata?

— Voi kyllä, kuuluu päiväpolitiikon kevytmielinen julistus: iloitkaa ja riemuitkaa, ei maailma niin mahdoton ole elää, unohtakaa surut ja kärsimykset, nauttikaa pienistä iloistanne enemmän, ja ehkä — ehkäpä teille voidaan toimittaa hieman helpotuksia, aikaa myöten, kunhan keritään, pääasia vaan, ettette hätäile ettekä metelöi, että ennen kaikkea pysytte hiljaa, muuten ette saa

mitään, vieläpä kärsimyksenne lisääntyvätkin. Ja se on silloin oma syyne.

Kyselijät tuskastuvat, heillä ei ole aikaa odottaa, heidän kärsimyksensä ovat hirveät, he eivät voi pysyä hiljaa, he metelöivät, he vaativat vastausta, he uhraavat voimansa ja verensä vain vastauksenkin saadakseen. Verissä päin heitetään heidät takasin. Uupuneinakin he uppoutuvat kirjoihin, he tulevat luennoille, he kysyvät tie-teeltä: etkö voi vastata?

Ja katso, vähitellen on tiede oppinutkin vastaamaan, on oppinut vastaamaan niin, että kaikki ymmärtävät. Se ei riennä vakuuttelemaan mitään, ennenkuin se arvelee olevansa varma ja sitenkin se vielä epäilee omaa varmuuttaan ja tutkii samat asiat yhä uudelleen. Mutta se on jo päässyt niin pitkälle, että kykenee osottamaan mailmankatsomuksen sellaisen, ettei sen omaksujan tarvitse paljon pettyä, ei tarvitse lyödä päätänsä seinään ja yhä uudelleen sanoa: erehdys oli sekin.

No mitä me nyt sitten arvelemme tältä tie-teeltä oppineemme sen paratiisiunelmamme suhteen? — Katselkaamme! Mitä siihen alkuajan paratiisilliseen tilaan tulee, — tulevan elämän ihanuutta ei se lupaa kellekään, mutta ei juuri kielläkään uneksimasta sitä, — niin on se osot-tautunut pelkäksi saduksi, joka on syntynyt suurten tuotanto-oloissa tapahtuvien muutosten ras-

kaina murrosaikoina, jolloin ihmiset huoaten muistelevat, että isät „vanhoina hyvinä aikoina” taisivat eellä onnellisempina. Mutta niin uskonnollisten kuin luonnon alkutilan ihannoitsijainkin kuvitteleva kadonnut paratiisi on auttamattomasti osottautunut olemattomaksi. Eläimestä kehittyyvä on ihmisrotu, joka nälän, ravinnon etsinnän alati ahdistavassa pakossa keksii aseita, työkaluja, kylmässä suojelee itseään; sekaisten suhteitten jälkeen alkaa vähitellen kehittyä yksiaivoiseksi, joka ei vielä kukaan ole yleensä toteutunut; tekee kaltaistensa kanssa sopimuksia yhteiseksi turvaksi, suuren riistan yhdessä pyytämiseksi, joista vähäisistä aluista on kehittynyt nykyajan monimutkainen yhteiskuntarakenne. —

Kehitys ei ole yhtä ainoata toivotonta vaelusta, kuten jotkut uskottelevat, eikä myöskään säännöllisessä tahdissa nousevaa edistystä. Se on kirjava kokoelma yksilöjen, luokkain ja kansakuntain vaiheita, jotka kertovat esimerkkejä suunnattomista kärsimyksistä ja pohjattomasta kurjuudesta, mutta myös rohkaisevista edistysaskeleista ja verrattaisesta hyvinvoinnista joidenkin kehityskausien kukoistusaikoina. Niinpä kernaasti otetaan esimerkiksi „vanhoista hyvistä ajoista” yksinkertainen talonpoikaiselanto ennen kuin uusaikainen liikehujaus oli päässyt sitä häiritsemään. Samoin kertovat aikakirjat kohtuullisista työoloista ja iloisesta elämästä keskiajan

käsityöläiskaupungeissa. Paratiisillisuutta näissä oloissa sekotti kyllä aika ajottaisten häiriöitten tuottama epävarmuus: kaupunkeja uhkasi ryöstöt ja vallotukset, talonpoika on luonnon oikkujen, ryöstöaatelin ja maan ulkonaisen vihollisen vallassa. Koko tämän „paratiisin” tuhosi myös maanpuolustusjoukosta kehittynyt aatelisvalta, siitä kasvanut itsevaltius sekä lopuksi kapitalismi, joka pirstasi käsityön, ajoi talonpojan pois konnultaan tai teki hänet riippuvaksi velalliseksi.

Kapitalismipa loi uusaikaisen palkkaproletariat, työläisluokan, jonka se heitti sanomattoomaan kurjuuteen epäinhimillisten työolojen, kurjan asunnon ja riittämättömän ruoan kautta, samalla kuin sille kävi mahdottomaksi elää henkistä ja yhteiskunnallista elämää sekä elähyttää olemustaan virkistävän huvittelun kautta. Kamalimpana osottautuu kapitalismin vaikutus työtömyydessä, jonka ilmiön täytyy olla villillekin arvoituksena. Hän ymmärtää kyllä laiskottelun autuuden ja nauttii sitä, milloin vain voi, mutta hän ei mahtane voida käsittää, ettei saa tehdä työtä, jos tahtoo. Ja aina kun ihmisen on valittava työn tai nälän välillä, valitsee hän edellisen, jollei se ole hänen kehittyneemmän oikeustajuntansa kannalta katsoen muuttunut aivan sietämättömäksi, niin että kuolemakin on tervetullempi.

Kapitalismin kehityskauden alussa odottivat sen puoltajat sen antavan paratiisillisen onnen ihmisluvulle. Lupasihan se teollisuuden kautta kohottaa ihmisluvun rikkaudet äärettömiin, mailman kaupan kautta tasata yli maapallon sen eri osissa tuotetut ylellisyydet, saattaa kansat keskinäiseen vuorovaikutukseen, avartaa ihmisten katseet, kohottaa kukoistukseen tieteet ja taiteet, — niin mitäpä kaikkea se lupasikaan. Ja — kieltämättä — se on täyttänyt koko joukon näitä lupauksia.

Rikkaus on todella kasvanut yli rohkeimpain unelmain, mutta sen jako on luonut helvettikuvelmiakin onnettomamman tilan. Mailmankauppa kuljetlee ylellisyyksiä ympäri maiden ja merien, mutta niistä joutuu vain rippeitä työtä tekeväälle kansalle. Kansain vuorovaikutus on suuremmoinen, mutta kapitalismi on itse alituisen sodanvaaran aiheena. Ihmisten katseet ovat avartuneet, vapaa-aatteisuus on levittänyt siunaustaan lavealti, mutta samassa määrin on lisätty ihmisluvun pimennys- ja tyhmennyskeinoja. Tiede on kohonnut korkealle, mutta palvelee ja puolustaa suureksi osaksi riistämistä. Taide on alituudessa rappeutumisen vaarassa palvellessaan joutilaisuuden turmelusta. — Mitä tehdä, paratiisia ei tämä ole?

Uusi paratiisiunelma esittää itsensä: sosialismi. — No mitä tiedät ja tarjoat? — Se selit-

tää: en kehota palaamaan villien luonnon tilaan, en yrittämään käsityön ja talonpoikaisuuden ihannoituun aikaan. Ensiksikin voisi tehdä painavia muistutuksia niiden ihanteellisuutta vastaan ja toiseksi on niihin palaaminen mahdoton. Ihminen ei näet ollenkaan siinä määrässä hallitse olojaan ja elantoaan kuin on uskoteltu, vaan on hän sangen sidottu perinnöllisyyden, rotunsa omituisuuksien, maansa, kasvatuksensa, ammattinsa, uskontonsa, tietonsa, lahjojensa ja vaatimustensa puolesta — joita hän ei voi mielin määrin vaihtaa — tekemään sitä mitä tekee. Ei siinä siis unelmat eikä päähänpistot auta!

Mutta jos tutkii niitä paikkoja, mistä kenkä puristaa, niin ehkä niitä voidaan avartaa. Missä sitten on vika?

— Liian pitkä työpäivä!

— Lyhennetään.

— Miten?

— Ei tehdä niin pitkiä päiviä! Hyvin yksinkertainen ratkaisu ja on osottautunut voivansa mainiosti toteutua. Mitä muuta?

— Tehtaassa on huono ilma.

— No, luukkuja seiniin, insinöörit keksimään uusia laitoksia eikä suostuta olemaan töissä, jollei niitä tule. Ja niitä tulee.

— Työnjohtaja on ilkeä ja sopimaton mies.

— Pankaa pois.

— Ei voida, isäntä ...

— Pakottakaa! Sekin käy vaikka vaivalla.
Mitä muuta?

— Palkkaa on vähän.

— No, paljoko teille kelpaisi?

— He, he, kai sitä kelpaisi; mestari saa niin paljon, insinööri niin paljon, johtaja niin paljon, yhtiön isännöitsiä niin paljon ja — ja osakkaat, emme tiedä kuinka paljon, mutta ei se olekaan palkkaa.

— Ei, se on ansiotonta työstä johtumatonta tuloa, jolle voi antaa hyvin rumia nimiä. Se olisi poistettava. Siihen päästäisi siten, että työväki itse omistaisi koko tehtaan. Ei tosin silloinkaan voitaisi maksaa rajattomia palkkoja, yksinkertainen jakolasku osottaisi, kuinka paljon kullekin tulee ja johtajaksi valitulle maksettaisi lisäpalkkiota, jos ei kukaan muuten tahtoisi ruveta siihen toimeen. Jos useampia tehtaita, koko maan, valtakunnan tai maanosan, mikseipä lopulta koko maapallon tehtaat ja liikelaitokset yhtyvät liittoon, niin jakautuu koko mailman rikkaus tasan kaikkiin maan ääriin, jakaa siunaustaan kaikille yhteisen tuotantokoneiston osakkaille.

Tämä on sosialismin perusvaatimus, josta kaikki muu johtuu. Tuo ansioton tulo-erä pois! Siitä seuraa johdonmukaisesti, että kaikki muukin annetaan. Palkakseen työnsä tulokset saava, kohtuullista työtä tekevä ihminen pitää vaivatta hallussaan valtiollisen ja kunnallisen määräämis-

vallan, hän ei elätä tarpeettomia yksityiskaup-
piaita eikä ylipäänsä salli kenenkään saada ansio-
tonta hyötyä. Häneltä ei kukaan voi riistää kan-
salaisvapauksia eikä oikeuksia, niiden käyttämi-
nen kun on itse tuotantotavan luonnossa.

Ihmissuvun tie johtaa kapitalismista sosia-
lismiin, luonnonpakolla, kapitalismi ei pysy pys-
tyssä, se sotkeutuu omiin jalkoihinsa ja kompas-
tuu, sijalle astuu sosialismi, jonka perusteet ovat
valmiina työväen järjestöissä, osuuskunnissa, yh-
teiskunnallisissa liikkeissä y. m. aloilla. Olkaa
hyvät, paratiisi!

— Onkohan niin, kysyvät epäilijät ja vas-
taväittelijät. — No antaapa kuulua, mitä vastus-
tajilla on sanomista! — Ei voi odottaa ihmisen
niin paljon siveellisesti paranevan, että rupeaisi
ajattelemaan yhteistä hyvää, siinä määrässä itsek-
käitä tässä ollaan. — Niin ollaankin, vastaa sosia-
lismi, mutta ollaan vaan. Juuri se itsekkyyys pa-
kottaa meitä sosialisteiksi, työväenluokan etu
vaatii sitä ja se on samalla yhteiskunnan, koko
kansan etu, koska ei ole kellekään terveellistä pe-
riä suuria omaisuuksia, saada ansaitsemattomia
tuloja ja joutua valta-asemiin, joita ei kykene
hoitamaan. Tullakseen sosialistiksi ei ihminen
tarvitse tulla rahtuakaan paremmaksi, vähän jär-
ki herätä vain. Toinen asia on sitten, että kai-
ken todennäköisyyden mukaan tämä järjestelmää
hävittäisi rikoksia, jotka johtuvat epänormaa-

leista oloista, kurjuudesta ja ylellisyydestä, se vähentäisi kiusauksia ja ehkäisisi lankeamasta, joten sen turvissa voisi syntyä terveempi ja puhtaampi ihmisrotu.

— Mutta miten käy vapauden siinä yhteiskunnassa? Tarvitaan tietysti hirveä määrä tarkastajia ja poliiseja!

— Herrat mittaavat asiaa oman kaavansa mukaan. *Nyt* on juuri tuommoinen tila, että jokaisella — paitsi riistäjillä — on vartiomies perässään, nyt ei voi puhua vapaudesta. Mieli-valtaa ei mikään yhteiskunta siedä, mutta yhteiskunnallisen velvollisuutensa täyttäneiden kansalaisten yksityisasioihin ei kansanvaltainen yhteiskunta puutu, mutta kyllä virkavaltainen ja kapitalistinen.

Onhan niitä vastaväitteitä ja kaikkien niiden tarkoituksena on todistaa, ettei sosialismi toteutettunakaan — jonka mahdollisuutta he epäilevät — olisi mikään ihannetila. — No, tuo riippuu siitä mitä ihanteella tarkotetaan.

Jos tarkotetaan ihannetilalla sitä, että paisetetut pyyt lentävät laiskojen suuhun, että virrat vuotavat viiniä — tahtoo sanoa alkoholitonta, vuoret ovat sokeria ja lauhkean sään takia asunnot ja puvut tarpeettomia, jolloin intohimot eivät polta ihmissydämissä, jolloin ei rakkaus synnytä ristiriitoja jopa tuskaakin, jolloin viha ja kiukku on tuntematon, niin jos semmoista odottaa, niin

kai sen unelman voi tyhjänperäläksi todistaa. Mutta ei sosialismi ole luvannutkaan sitä. Se lupaa vain tilan, joka on kapitalistista yhteiskuntaa ylempänä, joka lopettaa ihmisten taloudellisen kurjuuden ja etuoikeutetun ylellisyyden, avaa kehitysmahdollisuudet ihmisten parhaille voimille ja estää huonoja taipumuksia pääsemästä kehittymään. Emme sen piirustuksia voi valmiina esittää, kukin aika tuo, mitä on tuodakseen ja meitä kehittyneemmät ihmiset saavat uusien tuotannollisten ilmiöiden ja tieteen ihmekeksintöjen perustalla toteuttaa, mitä itselleen edullisena pitävät. Mutta avaamalla köyhälistölle nämät uudet, toivehikkaat ja samalla luotettavat näköalat, joista esimaku jo alkaa tuntua siellä täällä, vaikka vanha mailma raivoaakin, antamalla uskoa ja toivoa arvelee sosialismi voineensa todistaa, että kuitenkin paratiisi on, on vahvana luottamuksena meissä ja todellisuutena meidän lapsillamme.

1907.

